

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Силабус курсу

"Актуальні проблеми ґрунтознавчо-географічної науки і практики"

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 3,0; годин - 90; змістовних модулів – 2
Семестр, рік	3-й, II-й
Дні, час, місце	за розкладом занять
Викладач (і)	Тортик Микола Йосипович – кандидат географічних наук, доцент, професор кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Буяновський Андрій Олександрович - кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Контактний телефон	0979614072
E-mail:	grunt.ggf@onu.edu.ua, buyandi@ukr.net
Робоче місце	Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру (каб. 63, 64, 65)
Консультації	Очні консультації: 1 год., четвер 10.00-11.00 Онлайн-консультації: ZOOM, за попереднім узгодженням часу в групі Telegram

КОМУНІКАЦІЯ

e-mail: grunt.ggf@onu.edu.ua, buyandi@ukr.net

телефон: 0979614072

соціальні мережі: Telegram

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ (місце даної дисципліни в програмі навчання; мета курсу; тематика)

Предмет вивчення дисципліни – поглиблення теоретичних знань і практичних навичок щодо сучасних проблем ґрунтово-географічних досліджень і впровадження отриманих результатів на практиці при вирощуванні сільськогосподарських культур з використанням ґрунтозберігаючих технологій.

Переквізити курсу: ефективність засвоєння змісту дисципліни суттєво підвищується після вивчення обов'язкових дисциплін, таких як «Історія та методологія географічних наук», «Геостратегування і геопланування», «Глобалізаційні виклики», «Природоохоронне право і оцінка впливу на довкілля (ОВД)», «Проблеми регіонального розвитку», а також вибіркового

дисциплін, направлених на набуття компетентностей, пов'язаних з раціональним природокористуванням.

Мета – поглиблення теоретичних знань та отримання практичних навичок щодо сучасних проблем ґрунтово-географічних досліджень і впровадження отриманих результатів в практиці сільськогосподарського виробництва.

Завданнями вивчення дисципліни є: поглиблення і закріплення теоретичних знань здобувачів про взаємодію і взаємозв'язок усіх компонентів ґрунтового покриву, їхній стан і проблеми раціонального використання й збереження як запоруки екологічної та продовольчої безпеки; розуміння глобальних та регіональних проблем землекористування; застосування отриманих знань у вирішенні на практиці реальних проблем і завдань визначення оптимальних способів управління якістю і здоров'я ґрунту, навколишнього природного середовища на базі сучасних досягнень науки і техніки; формування сучасної екологічної свідомості при розв'язанні проблем сьогодення.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування в аспірантів наступних **компетентностей** або їх елементів:

а) загальних (ЗК): ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

б) фахових (ФК): СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації; СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів; СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основи теорії про проблеми ґрунтово-географічних досліджень;
- основні поняття та науково-практичні проблеми ґрунтознавства і географії ґрунтів;
- стан і прогнозування шляхів розвитку ґрунтів і ґрунтового покриву при сучасному рівні землекористування;
- принципи організації та основні завдання моніторингу ґрунтів і земель різного призначення;

- способи розв'язання екологічних проблем через інтеграцію досягнень науки і техніки в природних та антропогенних системах;

вміти:

- виявляти головні ґрунтово-екологічні проблеми окремих регіонів України загалом та Одещини зокрема;

- застосовувати практичні методи комплексної оцінки та прогнозування стану ґрунтів і ґрунтового покриву під час виробничо-практичної діяльності;

- інтерпретувати результати оцінки стану ґрунтів та обґрунтувати стратегію раціонального їх використання;

- визначати систему природоохоронних та ґрунтозахисних заходів при використанні ґрунтів в сучасних умовах.

Програмні результати навчання (ПРН): ПР01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації; ПР02. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати уміння працювати в команді; ПР04. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах; ПР06. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку; ПР08. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки; ПР11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму; ПР12. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Навчальна дисципліна передбачає викладення лекційного матеріалу (20 год. для денної форми, 16 год. для заочної форми) та проведення практичних занять (10 год. – денна форма, 6 год. – заочна форма), а також самостійної роботи студентів (60 год. для денної форми, 68 год. для заочної форми навчання відповідно).

Підготовка здобувачів здійснюється на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета.

Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: пояснювально-ілюстративний, порівняльно-географічний, проблемного викладення, пошуково-дослідницький; наочні (презентації в Power Point); практичні заняття, зокрема творчої спрямованості; робота з навчальною та

навчально-методичною літературою, використанням інтернет-ресурсів під час самостійної роботи.

Перелік тем

Змістовий модуль 1. Актуальні проблеми ґрунтознавчо-географічної науки та практики

Тема 1. Визначення основних проблем ґрунтознавства і географії ґрунтів. Класифікації проблем. Фундаментальні та прикладні проблеми. Зв'язок ґрунтознавства з географією.

Тема 2. Чинники ґрунтоутворення, ґрунтоутворний процес, еволюція ґрунтів. Особливості сучасного ґрунтоутворного процесу. Чинники, з якими пов'язані проблеми і їх шляхи вирішення на даному етапі розвитку ґрунтознавчо-географічної науки.

Тема 3. Сучасні методи досліджень ґрунтів і ґрунтового покриву. Картографування ґрунтів. Сучасні технології картографування ґрунтового покриву. Проблеми їх використання в Україні і як впливає на продуктивність земель недостатня забезпеченість цими матеріалами виробників сільськогосподарської продукції.

Тема 4. Деградації ґрунтів, сучасні підходи оцінки. Класифікації деградаційних процесів в ґрунтах. Глобальні, регіональні та локальні проблеми деградацій ґрунтів.

Змістовий модуль 2. Практичне застосування матеріалів ґрунтово-географічних досліджень

Тема 5. Моніторинг ґрунтів і ґрунтового покриву і впровадження його на практиці. Принципи організації та основні завдання моніторингу ґрунтів і земель різного призначення.

Тема 6. Стан і прогнозування шляхів розвитку ґрунтів і ґрунтового покриву при сучасному рівні землекористування. Проблеми оцінювання стану ґрунтів і земель. Бонітування ґрунтів, оцінка земель, земельний кадастр.

Тема 7. Стандарти якості ґрунтів, нормування навантаження на ґрунти, оцінка втрат і збитків. Способи розв'язання екологічних проблем через інтеграцію досягнень науки і техніки в розвиток природних систем і природно-техногенних систем.

Тема 8. Екологічнобезпечні системи землеробства. Стале землекористування. Кліматично орієнтовані системи сільськогосподарського виробництва (зокрема – землеробства). Система природоохоронних та ґрунтозахисних заходів при використанні ґрунтів в сучасних умовах.

Тема 9. Проблеми охорони ґрунтів і земель в Україні: правові та практичні аспекти. Національні, регіональні і місцеві програми охорони ґрунтів і земель – проблеми розробки і впровадження.

Рекомендована література та інформаційні джерела

Основна

1. Адаптація агротехнологій до змін клімату: ґрунтово-агрохімічні аспекти: колективна монографія/ За ред. С. А. Балюка, В.В. Медведєва, Б.С. Носка та ін. Харків: Стильна типографія, 2018. 364 с.
2. Наукові основи охорони та раціонального використання зрошуваних земель України / за наук. редакцією С. А. Балюка, М. І. Ромащенко, В. А. Стащука. К.: Аграрна наука, 2009. 624 с.
3. Паньків З.П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 272 с.
4. Паньків З.П. Еволюція землекористування в Україні. Монографія. Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 188 с.
5. Позняк С.П. Актуальні проблеми ґрунтознавства і географії ґрунтів : навч.посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 272 с.
6. Позняк С. П., Гавриш Н.С. Господареві про ґрунти і право на них = For the landowner about soils and legal aspects : науково-практичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 250 с.
7. Позняк С.П., Гавриш Н.С. Соціальне ґрунтознавство = Social soil science : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 240 с.
8. Позняк С.П., Красеха Є.Н., Кіт М.Г. Картографування ґрунтового покриву. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 500 с.
9. Раціональне використання ґрунтових ресурсів і відтворення родючості ґрунтів: організаційно-економічні, екологічні й нормативно-правові аспекти: колективна монографія / за ред. акад. НААНУ С. А. Балюка, чл.-кор. АЕНУ А.В. Кучера. Харків: Смугаста типографія, 2015. 428 с.
10. Чорноземи масивів зрошення Одещини: монографія / За науковою редакцією д. біол. наук, проф. Є. Н. Красехи та к. геогр. наук, доц. Я. М. Біланчина. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. 194 с.

Додаткова

1. Земельні ресурси України. За ред. В.В. Медведєва, Т.М. Лактіонової. К.: Аграрна наука, 1998. 150 с.
2. Кірічек Ю.О. Оцінка земель. Навчальний посібник. Літограф. Дніпропетровськ. 2016. 454с.
3. Медведєва В.В., Пліско І.В., Бігун О.М., Шейко С.М. Оцінювання стану ґрунтів України та їхньої привабливості для інвестування (рекомендації). Харків : Міська друкарня, 2013. 28 с.
4. Методика моніторингу земель, що перебувають у кризовому стані. Харків: НМЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії УААН», 1998. 88 с.
5. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні: навч. посібник.[Дехтяренко Ю. Ф., Лихогруд М. Г., Манцевич Ю. М., Палеха Ю. М.]. К.: Профі, 2007. 624 с.
6. Морозов О. В. Еколого-агромеліоративний моніторинг зрошуваних земель: теорія і практика. Херсон: ЛТ-Офіс, 2010. 369 с.

7. Новаковський Л. Я., Олещенко М.А. Соціально-економічні проблеми сучасного землекористування. К.: Урожай, 2007. 159 с.
8. Паньків Зіновій, Ямелинець Тарас. Нормативна грошова оцінка земель в Україні : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 344 с.
9. Практикум з агроєкології : навчально-методичний посібник / О. Г. Телегуз, І. М. Шпаківська, Н. М. Єфімчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 176 с.
10. Ступень М. Г. Державний земельний кадастр: сучасний стан і шляхи його вдосконалення. Монографія. Львів: НВФ «Українські технології», 2005. 176 с.
11. Телегуз О. В., Кіт М.Г. Агроєкологічна оцінка ґрунтів : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 260 с.
12. Теоретичні основи державного земельного кадастру: навчальний посібник [Ступень М. Г., Гулько Р. Й., Микула О. Я. та ін.]. Львів: «Новий Світ – 2000», 2003. 336 с.
13. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2006. 360 с.
14. Ямелинець Т.С. Інформаційне ґрунтознавство : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 352 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Сайт Вісника ОНУ. Серія Географічні та геологічні науки: <http://visgeo.onu.edu.ua/>.
2. Сайт Держгеокадастру: <https://land.gov.ua/>
3. Сайт ННЦ «Інститут ґрунтознавства і агрохімії» ім. О.Н. Соколовського: <http://issar.com.ua/uk>
4. Сайт Українського географічного журналу: <https://ukrgeojournal.org.ua/>

ОЦІНЮВАННЯ

Методи оцінювання

Поточний і періодичний контроль (усне опитування, тестування), оцінка виконання практичних та самостійних завдань, підсумковий контроль (тестування, усне опитування).

Контрольні роботи проводяться шляхом тестування чи надання розгорнутої відповіді на питання, або поєднання декількох видів контролю.

Розподіл балів:

Поточний контроль та оцінювання самостійної роботи (СР)												Підсумкова атестація	Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2									
T1-2	СР	T3-4	СР	T5	СР	T6	СР	T7	СР	T8-9	СР	20	100
5	10	5	15	5	5	5	5	5	5	5	10		

- T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Підсумковий контроль за дисципліною – залік. До здачі заліку допускається здобувач, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів. Для здобувачів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж необхідний мінімум (60) допускається доздача за темами лекційних, практичних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна чи взагалі відсутня оцінка.

Самостійна робота здобувачів

Робота здобувачів складається з самостійного опрацювання та вивчення навчального матеріалу з переліку тем, що наведені вище. Самостійна робота (СР) оцінюється за результатами підготовки і захисту рефератів, доповідей, презентацій, поточного тестування.

ПОЛІТИКА КУРСУ

- Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату та відділу аспірантури за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час виконання контрольних робіт та складання заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних гаджетів та девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом. Запізнення на навчальні заняття без поважних причин є неприпустимими.
- Поведінка в аудиторії: Поведінка здобувачів у аудиторії має бути відповідною, направленою на організацію ділової, робочої атмосфери.